

Opgave i TM2510

Bacheloropgave

15 studiepoeng

Kursus: TM2510 Bacheloropgave

Kandidat: 252

Vejleder/faglærer: Torben Kjær

Godkendt opgaveordlyd:

Fortolk Rom 7,14-25 med fokus på spørgsmålet: Er det en ikke-kristen eller en kristen, som beskrives i afsnittet?

9883 ord eksklusive forside, indholdsfortegnelse og litteraturliste

Fjellhaug International University College

Forår 2018

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse	B
1 Problemformulering	1
2 Indledningsstof	1
2.1 Skriftet.....	1
2.1.1 Forfatterspørgsmål	1
2.1.2 Datering og nedfældelsessted	3
2.1.3 Modtagergruppe og formål	4
2.2 Kontekst	6
2.2.1 Fjernkontekst.....	6
2.2.2 Nærkontekst	8
2.3 Form og genre.....	9
2.4 Inddeling af Rom 7,14-25.....	9
3 Tolkingsdel	11
3.1 V.14-17.....	11
3.1.1 V.14a+b	11
3.1.2 V.15a	16
3.1.3 V.15bc	17
3.1.4 V.16.....	18
3.1.5 V.17	18
3.2 V.18-20	20
3.2.1 V.18.....	21
3.2.2 V.19.....	24
3.2.3 V.20.....	25
3.3 V.21-23	25
3.3.1 V.21	26
3.3.2 V.22-23.....	28
3.4 V.24-25	30
3.4.1 V.24.....	31
3.4.2 V.25a+b	31
4 Konklusion.....	32
5 Bibliografi	34

1 Problemformulering

Fortolk Romerbrevet 7,14-25 med fokus på besvarelse af spørgsmålet: Er der tale om en ikke-kristen eller en kristen i det pågældende afsnit?

Teksten er en af de mest omdiskuterede Paulus-tekster, og har været det siden oldkirkens tid.¹ Dels er den omdiskuteret, fordi den er vanskelig at forstå tydeligt. Og dels er den omdiskuteret, fordi den er vigtig for det generelle billede Paulus tegner af det kristne menneske, og dermed hele Paulus' teologi.²

Jeg vil i opgaven her arbejde eksegetisk med teksten, og derved forsøge at besvare spørgsmålet.

Opgaven er afgrænset i den forstand, at jeg koncentrerer mig om selve teksten og dens kontekst, hvorfor jeg bevidst ikke går ind i en redegørelse for tolkningshistorien.

2 Indledningsstof

2.1 Skriftet

2.1.1 Forfatterspørgsmål

2.1.1.1 Selvvidnesbyrd

I 1,1 kan vi som det første læse, at brevet er *"Παῦλος δοῦλος Χριστοῦ Ἰησοῦ"*. Angiveligt er Paulus altså forfatter til skriftet.

Skriftet indeholder dog også en anden interessant oplysning om forfatterspørgsmålet. I 16,22 får vi en hilsen fra: *"ἐγὼ Τέρτιος ὁ γράψας τὴν ἐπιστολὴν"*. Altså en hilsen fra en nedskriver.

Sammenholdes dette med brevets indledende afsnit, må der være tale om en sekretær til Paulus.³

¹ Witherington, 2004, s.195

² Middendorf, 1997, s.10

³ Carson & Moo, 2005, s.393

2.1.1.2 Oldkirkelig tradition

Der er i den oldkirkelige tradition bred enighed om troværdigheden af brevets selvvidnesbyrd.⁴

2.1.1.3 Vurdering

Der er i forskningen, trods debat i nyere tid, bred enighed om, at Paulus er forfatter til Romerbrevet.⁵

At Paulus brugte en sekretær til at nedskrive brevet bør heller ikke give anledning til undren eller øget skepsis. Det var ikke ualmindeligt, og Paulus gør det tilsyneladende i flere breve, eftersom han flere steder eksplicit skriver i sine hilsner til sidst, at hilsenen er skrevet med hans egen hånd (1 Kor 16,21; Gal 6,11; Kol 4,18). Det giver kun mening af skrive sådan, hvis der er tale om en undtagelse fra resten af brevet.

Romerbrevet var desuden et usædvanlig langt brev efter datidens standarder.⁶ En erfaren nedskriver vil give den fordel, at brevet på trods af sin længde ikke ville fylde nær så meget, som hvis Paulus selv havde nedskrevet det.⁷

Spørgsmålet er så, om det giver et troværdighedsproblem for Romerbrevet, hvis Paulus ikke har skrevet det selv.

Det virker dog usandsynligt, at Paulus ville lade sin sekretær, i dette tilfælde Tertius, sende noget ud, uden at det var godkendt af Paulus.⁸ Om Paulus har dikteret og fået en fuldstændigt ordret papyrus med sit brev til romerne, kan vi kun gisne om, men han har næppe ladet Tertius få nogen afgørende indflydelse på indholdet i brevet.

⁴ Morris, 1988, s.2

⁵ Schreiner, 1998, s.2

⁶ Morris, 1988, s.1-2

⁷ Carson & Moo, 2005, s.393

⁸ Schreiner, 1998, s.2

Der har været en del diskussion vedrørende kapitel 16. Det vælger jeg ikke at beskrive nærmere her, men jeg nævner det, fordi det naturligvis har indflydelse på, om vi kan udlede noget af kapitel 16. De fleste kommentarer antager dog, at det er autentisk, men anerkender at det er omdiskuteret.⁹

2.1.2 Datering og nedfældelsessted

Brevet er med sikkerhed skrevet på et tidspunkt mellem år 55 og 58. Det er noget nær umuligt at nå frem til en datering uden for den periode.¹⁰

I 15,19 kan vi læse, at Paulus har været i Illyrien, og i 15,25-28 kan vi læse, at Paulus planlægger at besøge Jerusalem for at overrække dem gaven fra Makedonien og Akaja, for så derefter at rejse til Spanien via Rom. Paulus var først i Makedonien og Akaja efter sine to år i Efesos (ApG 19,21-22). Det er ret sandsynligt, at Paulus har skrevet Romerbrevet i løbet af de tre måneder, han befandt sig i Grækenland (ApG 20,2-3), og flere ting peger i retning af, han mere specifikt befandt sig i Korinth.

Bæreren af Romerbrevet var formentlig Føbe fra Kenkreæ (16,1), som var en havneby tæt på Korinth.¹¹ I 16,23 får vi at vide, at Gajus er vært for Paulus og hele menigheden – det kunne være den samme Gajus, som omtales i 1 Kor 1,14.¹² I 16,23 kan vi desuden læse om regnskabsføreren Erastos – det kan være ham, vi også finder i 2 Tim 4,20. Dette efterlader os med en række muligheder for det præcise nedskrivningstidspunkt, men det må være mellem år 55 og 58.¹³

Den mest sandsynlige mulighed er, at Paulus skriver brevet i Korinth i vinteren år 57.¹⁴

⁹ Carson & Moo, 2005, s.401

¹⁰ Schreiner, 1998, s.5

¹¹ Troværdigheden af kapitel 16 er som nævnt omdiskuteret. Se fx Carson & Moo, 2005, s.401

¹² Carson & Moo, 2005, s.394

¹³ Schreiner, 1998, s.5

¹⁴ Carson & Moo, 2005. S.394

2.1.3 Modtagergruppe og formål

Brevet er skrevet til en kristen menighed i Rom (1,7.15). Vi ved ikke, hvornår eller hvordan menigheden er opstået. Vi kan konstatere, at Paulus ikke selv har plantet menigheden, eftersom at han ikke selv har været der endnu, da han skriver til menigheden (jf. 1,10.13; 15,22). Ifølge Irenæus var Paulus og Peter grundlæggere af den romerske kirke.¹⁵ Dette kan dog forklares med, at både Peter og Paulus på et tidspunkt har virket i Rom, og at de begge blev henrettet der. Det er formentlig det, Irenæus mener.¹⁶ Peter er nemlig formentlig heller ikke grundlægger af menigheden. Efter Peters befrielse fra fængslet (ApG 12,17) er det sandsynligt, at han rejser til Antiokia (Gal 2,11), men ikke, at han tager til Rom.¹⁷ Hvis Lukas havde vidst, at Peter kom til Rom og fx startede menigheden der, ville han efter alt at dømme have taget det med i ApG, men der står intet om det.¹⁸ Sidst men ikke mindst er det svært at forestille sig, at Paulus havde regnet menigheden i Rom som sit arbejdsområde, hvis Peter allerede var engageret.¹⁹

Vi kan altså med næsten hundrede procents sikkerhed afvise, at Peter eller Paulus (eller for den sags skyld en anden apostel) har grundlagt menigheden i Rom. I ApG 2,10 kan vi læse, at der var romerske tilflyttere til stede i Jerusalem på påskedagen. De kan være taget tilbage til Rom og have startet menigheden. Muligvis har synagogerne spillet en væsentlig rolle.²⁰ Evangeliet kan også være kommet til Rom gennem slavehandel.²¹ Der er flere muligheder, og det er ikke til at sige noget sikkert. Menigheden har uden tvivl haft en blanding af jøde-kristne og hedningekristne medlemmer. Og det er tydeligt flere steder i Romerbrevet, at denne sammensætning har givet udfordringer og

¹⁵ Schreiner, 1998, s.11

¹⁶ Fitzmyer, 1993, s.30

¹⁷ Schreiner, 1998, s.10-11

¹⁸ Fitzmyer, 1993, s.30

¹⁹ Schreiner, 1998, s.11

²⁰ Dunn, 1988, s.xlvii

²¹ Schreiner, 1998, s.11

spændinger (fx 2,19-29; 4,9-12 og kapitel 9-11 og 14-15 indikerer dette). Omstændighederne i Rom i årene inden brevet kan have pustet yderligere til forskellighederne og mulige konflikter mellem jøde-kristne og hedninge-kristne. I år 49 blev jøderne forvist fra Rom af Claudius (en begivenhed, som der refereres til i ApG 18,2), men fra år 54, da Nero blev kejser, vendte mange tilbage. Det kan meget vel have udfordret de kristne forsamlinger i Rom.²²

Der findes en række argumenter for, hvem målgruppen blandt de romerske kristne primært har været, men det er ganske sandsynligt, at brevet er henvendt til en blandet modtagergruppe med både jøde-kristne og hedningekristne.²³

Formålet med brevet er ligesom spørgsmålet om den nøjagtige modtagergruppe indviklet at besvare. Tidligere har det almindelige synspunkt i forskningen været, at Romerbrevet fra Paulus' side var tænkt som en samlet mini-dogmatik, der kunne præsentere Paulus' teologi for de romerske kristne inden et eventuelt besøg.²⁴ Det er dog ikke så udbredt et synspunkt længere.

Det nærmeste vi kommer et selvvidnesbyrd om brevets formål er 15,15, hvor Paulus tilkendegiver, at han skriver for at "påminde" (ἐπιαναμνήσκων) modtagerne. Det bliver vi ikke meget klogere af. Det er muligt, at der ikke er én, men flere årsager til, at Paulus skriver brevet. En årsag kunne være, at han (jf. den tidligere mere udbredte holdning) ville præsentere sig for romerne, og derved lettere kunne bruge Rom som springbræt til Spanien (15,23-24).²⁵ En anden årsag kunne være, at Paulus med erfaringen fra Galatien og Korinth ville komme problemer med judaisme i forkøbet.²⁶ En tredje årsag kunne være, at Paulus ville forene et splittet kristent fællesskab i Rom.²⁷ Den sidste årsag, jeg

²² Schreiner, 1998, s.13

²³ Carson & Moo, 2005, s.398

²⁴ Schreiner, 1998, s.15

²⁵ Carson & Moo, 2005, s.404

²⁶ Ibid., s.405

²⁷ Ibid., s.406

vil nævne her, er at Paulus muligvis skriver fordi han ved, at nogen fremstiller ham som anti-jødisk efter hans opgør med judaister andre steder (3,8).²⁸ Det er ikke usandsynligt at flere af disse faktorer har spillet sammen som årsager til, at Paulus skriver til de kristne i Rom.

2.2 Kontekst

2.2.1 Fjernkontekst

Kapitel 6-8 i udgør ifølge mange forskere en samlet hoveddel af Romerbrevet. Brevet begynder med en indledning i 1,1-17, hvor Paulus kort nævner sit apostelkald og dernæst fortæller han om sin glæde over menigheden og sit ønske om at besøge den. Herefter mener jeg, der følger fem hoveddele.²⁹ Første hoveddel går fra 1,18-3,20 og omhandler menneskers problem overfor Gud. Anden hoveddel består af 3,21-5,21 og handler om retfærdiggørelse ved tro. Tredje hoveddel kommer så i naturlig forlængelse af de første to hoveddele og omhandler den troende og dennes forhold til synden, loven, døden, Ånden, nåden osv.. Herefter følger fjerde hoveddel i kapitel 9-11, der omhandler jøderne og Israel. Til sidst får vi femte og sidste hoveddel i 12,1-15,13, der omhandler de kristnes liv med hinanden og deres liv i samfundet. 15,14-16,27 fungerer som afslutningsdel, der indeholder Paulus' rejseplaner, hilsner, afsluttende formaninger og en lovprisning.

En ikke uvæsentlig faktor for tolkningen af 7,14-25 er de omkringliggende kapitler, der, som nævnt ovenfor, udgør en samlet hoveddel af Romerbrevet. Et muligt argument for en kristen tolkning af

²⁸ Carson & Moo, 2005, s.407

²⁹ Nogle kommentarer deler Romerbrevet i fire hoveddele, ikke fem. I så fald siger man, at første hoveddel består af 1,18-4,25 og omhandler retfærdighed i forhold til Gud. Anden hoveddel består så af kapitel 5-8 og svarer tematisk nogenlunde til det, jeg kalder tredje hoveddel. Denne inddeling findes hos Schreiner, 1998; Longenecker, 2016; Moo, 1996; Jewett, 2007; Byrne, 1996; Mens Käsemann, 1980 og langt hen ad vejen også Dunn, 1988 har samme inddeling, som undertegnede. Andre inddelinger findes hos fx Hultgen, 2011; Witherington, 2004; Morris, 1988

teksten er, at det står i et hovedafsnit, som omhandler det troende menneske.³⁰ Man kan i så fald tale om, at 7,14-25 er med til at nuancere billedet af den kristne, da det supplerer de beskrivelser, vi får i kapitel 6 og 8. Fortalere for en ikke-kristen tolkning vil til det svare, at beskrivelsen af "jeg'et" i 7,14-25 modsiger det, vi kan læse om den troende i kapitel 6 og 8, hvis der er tale om en troende, hvorfor det må være en ikke-kristen, der beskrives i 7,14-25.³¹ I min eksegese af teksten vil jeg komme ind på disse argumenter ud fra konteksten for og imod forskellige tolkninger.

Kapitel 6 handler om den kristnes forhold til synden. I relation til 7,14-25 er det særligt interessant at se på, hvordan den kristnes forhold til synden præsenteres i kapitel 6. Særligt 6,6 og 6,15-22, der bruger et "trælle"-billede på et menneskes forhold til synden, er interessant i relation til tolkningen af 7,14, hvor formuleringen πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν bruges om "jeg'et". Spørgsmålet er, om Paulus der genoptager "trælle-billedet", og hvordan han i så fald bruger det. Det har betydning for, om "jeg'et" skal forstås som kristent eller ikke-kristen. Dette spørgsmål vil jeg behandle i eksegesen af v.14.³² Desuden omtaler 6,12f syndens mulighed for virksomhed i de kristnes τῷ θνητῷ ὀμῶν σώματι. Dette er relevant at medtage i sine overvejelser om Paulus' billede af den kristnes forhold til synden i Romerbrevet, og brugen af σώματι er også værd at se på ift. 7,14-25.

Kapitel 8 beskriver den kristne som én, der ikke fordømmes, og som fri fra døden, som man kendte den før, man kom til tro. Af nævneværdige koblinger er, at 8,1-4 muligvis hører sammen med opgavens fokusafsnit.³³ I hvert fald fremstår 8,1 som en logisk følge af 7,25. I kapitel 8 bruges en række af de samme ord, som i 7,14-25. Det gælder blandt andet σάρκα (8,1), νόμος (8,2), ἁμαρτίας (8,2) og οἰκεῖ (8,11). Θνητὰ σώματα (8,11) kan umiddelbart ligne τοῦ σώματος τοῦ θανάτου

³⁰ Med "kristen tolkning" menes, at "jeg'et" er en kristen.

³¹ Fx Legarth, 2016, s.338;

³² Se punkt 3.1.1

³³ Middendorf, 1997, s.121

τούτου (7,24), men skiller sig ud ved at handle om den fysiske krop (der oprindeligt var underlagt døden), mens 7,24 handler om det syndige kød (ikke fysisk).³⁴

2.2.2 Nærkontekst

Den øvrige del af kapitel 7 fungerer som nærkontekst for v.14-25. Kapitlet handler om menneskets forhold til loven beskrevet for en kristen og for en ikke-kristen. Kapitlet starter med en ægteskabsanalogi, der skal forklare og underbygge påstanden i v.4: At de kristne er gjort døde for loven, og i stedet skal tilhøre Kristus. I v.5 får vi en γὰρ-sætning, der beskriver de kristnes fortid i kødet, hvor de bar frugt til døden – i modsætning til nu, hvor de skal bære frugt for Gud. I v.6a får vi så et οὖν δέ, der indleder en beskrivelse i v.6 som befriede fra det, de før var fanget i, og som tjenere ἐν καινότητι πνεύματος i modsætning til παλαιότητι γράμματος, som må være en reference til tilstanden under loven (jf. 6,14-15).

I v.7 indleder Paulus så et nyt afsnit ved at stille det retoriske spørgsmål i forlængelse af det foregående: Τί οὖν ἐροῦμεν? ὁ νόμος ἁμαρτία? Dette besvarer han med et μὴ γένοιτο (som i 6,2.15 og 7,13a), hvorefter han frem til v.13 beskriver, hvordan synden misbruger loven til at holde den ikke-kristne fanget (v.13). Han skriver, som i v.14-25, afsnittet i første person singularis (på nær v.7a i første person pluralis). Dette skal formentlig forstås sådan, at Paulus bruger sin egen før-kristne fortid som eksempel på livet under loven, som de kristne er befriet fra. Han skriver vel at mærke afsnittet retrospekt med sine nuværende kristne briller på.³⁵ V.7-13 uddyber v.5, mens v.14-25 uddyber v.6.³⁶ Det er værd at bemærke, at vi i v.7-13 intet kan læse om en vilje til det gode hos «jeg'et».

V.14f bygger videre på afslutningen af det foregående afsnit (v.12-13) med en «for vi ved»-formulering. Paulus taler altså videre om loven, men han gør det i et nyt lys.

³⁴ Se punkt 3.4.1 om v.24

³⁵ Kjær, 2010, s.98

³⁶ Dette vil jeg uddybe og argumentere for i eksegesen

2.3 Form og genre

Skriftet som helhed er et brev. Brevet adskiller sig fra det typiske brev fra perioden ved at være markant længere end normalen.³⁷ Derudover følger brevet i det store hele den typiske skabelon for sin genre med indledning, hoveddel og afsluttende hilsner.

Selve teksten befinder sig midt i brevets hoveddel, og udover at være en del af denne, kan man også sige, at teksten har nogle særlige træk i form og genre, som er interessante. Afsnittet er struktureret omkring et ἐγώ.³⁸ Dette ἐγώ tolkes af nogle kommentarer som et retorisk virkemiddel, snarere end en bogstavelig beskrivelse af Paulus' oplevelse før eller efter sin omvendelse.³⁹ En væsentlig del af eksegese er derfor at besvare spørgsmålet om, hvem dette ἐγώ er.

Longenecker nævner den antikke retoriske teknik προσωποποιία eller "speech-in-character", som et virkemiddel, Paulus muligvis bevidst bruger i teksten. Det er et begreb som dækker over, at forfatteren lader sine tanker tale, som om de var selvstændige karakterer.⁴⁰ Passager, hvor et frustreret "jeg" udtrykker sin desperation, som i 7,24, forekommer flere steder i græske tragedier. Om Paulus er bevidst om, at hans afsnit her i Romerbrevet har ligheder med denne retoriske teknik er svært at afgøre.

2.4 Inddeling af Rom 7,14-25

Formulering af fælles viden i første person pluralis: 14a Οἶδαμεν γὰρ ὅτι ὁ νόμος πνευματικός ἐστίν,

Kontrast til indholdet af denne fælles viden (begyndelse på første person singularis): 14b ἐγὼ δὲ σάρκινός εἰμι πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν.

Forklaring af v.14: 15a ὃ γὰρ κατεργάζομαι οὐ γινώσκω.

³⁷ Morris, 1988, s.1-2

³⁸ Jewett, 2007, s.455

³⁹ Forskellige tolkninger af ἐγώ'et i teksten kommer jeg ind på i eksegese

⁴⁰ Longenecker, 2016, s.658

Uddybning: 15bc οὐ γὰρ ὁ θέλω τοῦτο πράσσω, ἀλλ' ὁ μισῶ τοῦτο ποιῶ.

Yderligere uddybning (af v.15c): 16 εἰ δὲ ὁ οὐ θέλω τοῦτο ποιῶ, σύμφημι τῷ νόμῳ ὅτι καλός.

Slutning baseret på v.15bc: 17 νυνὶ δὲ οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτὸ ἀλλ' ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἀμαρτία.

Ny uddybningstråd for kontrasten i v.14: 18 Οἶδα γὰρ ὅτι οὐκ οἰκεῖ ἐν ἐμοί, τοῦτ' ἔστιν ἐν τῇ σαρκί μου, ἀγαθόν· τὸ γὰρ θέλειν παράκειται μοι, τὸ δὲ κατεργάζεσθαι τὸ καλὸν οὐ·

Forklaring af v.18 (parallel til v.15bc): 19 οὐ γὰρ ὁ θέλω ποιῶ ἀγαθόν, ἀλλ' ὁ οὐ θέλω κακὸν τοῦτο πράσσω.

Uddybning (parallel til v.17): 20 εἰ δὲ ὁ οὐ θέλω [ἐγὼ] τοῦτο ποιῶ, οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτὸ ἀλλ' ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἀμαρτία.

Sammenfattende konklusion på de to afsnit foregående afsnit (v.14-17 og v.18-20): 21 εὐρίσκω ἄρα τὸν νόμον, τῷ θέλοντι ἐμοὶ ποιεῖν τὸ καλόν, ὅτι ἐμοὶ τὸ κακὸν παράκειται·

Argument for v.21: 22 συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον,

23 βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσίν μου ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου καὶ αἰχμαλωτίζοντά με ἐν τῷ νόμῳ τῆς ἀμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσίν μου.

Sammenfatning i konstatering + spørgsmål: 24 Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος· τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου;

Svar på spørgsmålet med taksigelse: 25a χάρις δὲ τῷ θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

Opsummering af konflikten: 25b Ἴρα οὖν αὐτὸς ἐγὼ τῷ μὲν νοῷ δουλεύω νόμῳ θεοῦ τῇ δὲ σαρκὶ νόμῳ ἀμαρτίας.

3 Tolkingsdel

3.1 V.14-17

Ifølge Schreiner er dette det første af tre delafsnit, som fungerer som argumentation for den påstand, vi finder i v.13, nemlig at synden og ikke loven er årsagen til døden.⁴¹ Derved gøres v.13 til en del af afsnittet (v.14-25). Sådan forstår jeg dog ikke teksten. Jeg er for så vidt enig med Schreiner i hans inddeling af v.14-25, men ser det ikke som direkte sammenhængende med v.13. Der er snarere tale om, at v.14 markerer starten på en ny beskrivelse hos Paulus. Fra at beskrive ἐγώ, før ἐγώ blev en kristen (v.7-13), går han nu over til at beskrive ἐγώ, efter at ἐγώ er blevet en kristen. Derved kommer v.7-13 til at fungere som en uddybning af v.5, mens v.14-25 kommer til at fungere som en uddybning af v.6.⁴² At v.14 markerer starten på et nyt afsnit tydeliggøres af, at det personalt er struktureret ligesom v.7-13. Afsnittet starter nemlig med første person pluralis, og går derefter over til at være skrevet i første person singularis.⁴³

3.1.1 V.14a+b

Et afgørende spørgsmål i arbejdet med vers 14 er, hvad der ligger i at være solgt til at være under synden. Og videre, om det overhovedet kan siges om en kristen. Dermed får forståelsen af udtrykket her stor betydning for, hvordan "jeg'et" i det hele taget skal tolkes i teksten her. Hvem kan dette jeg være, når det tilsyneladende er solgt til at være under synden?

Legarth peger netop på, at udtrykket ἐγώ δὲ σάρκινός εἰμι πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν giver vanskeligheder, hvis man tolker ἐγώ som værende en kristen. For kan Paulus virkelig finde på, at skildre den kristne som værende af kød, og værende solgt til at være under synden? Legarth påpeger, at Paulus intet andet sted beskriver den kristne som værende solgt til at være under synden.⁴⁴

⁴¹ Schreiner, 1998, s.371

⁴² Middendorf, 1997, s.72

⁴³ Kjær, 2010, s.166-167

⁴⁴ Legarth, 2016, s.338

Udtrykket at en kristen er af kød, eller kødelig, bruges kun et andet sted hos Paulus, nemlig i 1 Kor 3,1. I 1 Kor 3,1 lader det dog ikke til at udtrykke en normalsituation for en kristen, men beskriver derimod nogle, der er spæde eller umodne i troen. Det ser Legarth som yderligere et argument for, at der ikke kan være tale om en kristen i v.14f.⁴⁵ Sammenholdt med fraværet af ordet πνεῦμα, som normalt figurerer, når Paulus beskriver den kristne tilstand, samt det faktum, at Jesus Kristus kun nævnes i v.25, konkluderer Legarth, at der i 7,7-23 ikke noget sted er tale om en kristen.⁴⁶ Det er i den forbindelse værd at bemærke, at Legarth tolker 7,7-23 som en samlet beskrivelse af en tilstand under loven.⁴⁷

Spørgsmålet er så, om Legarth har ret? Er der også i v.14 og de følgende vers tale om en ikke-kristen?

Eller kan man argumentere for, at v.14 beskriver en kristen tilstand?

Det mener jeg i den grad, man kan. Efter min bedste overbevisning overser eller ignorerer Legarth nemlig betydningen af pluralis-formen i v.14a. Det er jo netop påfaldende, at v.14 begynder med en pluralis-form, ligesom v.7 gør det. Og ligesom i v.7 skiftes der efterfølgende over til 1. person singularis, som fortsætter til og med v.25. At vi i v.14 igen møder pluralis-formen kan tyde på, at Paulus i v.14 indleder en ny beskrivelse af en tilstand, ligesom han gjorde det i v.7.

Ikke alle kommentarer med en "ikke-kristen" tolkning af teksten ignorerer pluralisformen i begyndelsen af v.14. Moo nævner den, men gør ikke så meget ved den. Han mener, at Paulus skifter til pluralis for at få læserne, som jo netop kendte loven, med. Her er der altså noget, læserne kan knytte til ved, så de lettere kan følge Paulus' argumentation.⁴⁸ Det giver også fin mening, men udelukker ikke, at der ligger mere i skiftet til pluralis. Longenecker påpeger, at Οἱδομεν ὅτι var en

⁴⁵ Legarth, 2016, s.338

⁴⁶ Ibid., s.337-338

⁴⁷ Ibid., s.340

⁴⁸ Moo, 1996, s.453

udbredt formulering i antikke græske breve, og blev som regel brugt til at markere begyndelsen på et nyt afsnit i brevets struktur.⁴⁹

Spørgsmålet er, om tilstanden, der beskrives fra v.14 og frem, er den samme, som beskrives fra v.7 og frem – altså en ikke-kristens forhold til synden og loven? Er der noget, der ændrer sig fra v.14 og frem i ”jeg’ets” forhold til loven og synden, og hvad indikerer det i så fald? Det skal vi se på i gennemgangen af de følgende vers.

Paulus fortsætter i anden del af verset med at beskrive ”jeg’et” som værende kødelig – i modsætning til loven, som er åndelig – og i en tilstand som solgt til at være under synden. ἐγὼ δὲ σάρκινός εἰμι πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν.

For det første er det interessant, at Paulus her ved skiftet fra første person pluralis til første person singularis, i modsætning til i v.7, fortsætter med at skrive i præsens. Det er næppe tilfældigt, at Paulus vælger at skrive i præsens fra v.14 og frem. Skiftet til præsens kunne tyde på, at Paulus, såfremt han taler om sig selv som eksempel med brugen af ἐγὼ, taler om en kristen. Det er i virkeligheden et meget banalt argument for en kristen tolkning. Dette skift i tid forklares af fortolkere med en ikke-kristen tolkning ofte med, at Paulus ved at skifte til nutid, blot ønsker at skærpe læserens opmærksomhed. Man kan næsten sige, at skiftet i tid bagatelliseres. Der er imidlertid gode argumenter for, at tidsskiftet fra v.7-13 til v.14-25 rent faktisk handler om et skifte i tid, og ikke bare om et retorisk virkemiddel. For det første er skiftet i tid konsekvent og giver derved en stærk kontrast de to afsnit imellem.⁵⁰ For det andet skifter indholdet fra v.7-13 til v.14-25, der er en markant forskel i, hvilken situation, der beskrives (dette uddybes i resten af opgaven). For det tredje er det oplagt at knytte de to tider sammen med hhv. fortiden, der beskrives i v.5 og nutiden, der beskrives i v.6. V.5-6 er svært at forstå anderledes end omhandlende et før og et nu (νυνὶ δέ). Det

⁴⁹ Longenecker, 2016, s.650

⁵⁰ Kjær, 2010, s.169

virker oplagt, at v.7-13 og v.14-25 er en uddybning af de to i v.5-6 beskrevne situationer. For det fjerde vil en længere passage i nutid som regel handle om noget nutidigt, med mindre der tydeligt refereres til fortiden i passagen.⁵¹ For det femte peger opbygningen i v.25 på, at der er tale om en reel nutid i v.14-25. Der får vi nemlig først en lovprisning, som må være fra en kristen (v.25a), og dernæst opsummeres hele det afsnit, der står i nutid (v.25b). Den opbygning gør det svært at skille v.14-24 fra v.25a, hvorfor det er nærliggende at konkludere, at Paulus beskriver sin nutid som kristen i afsnittet.⁵²

Det, at "jeg'et" er solgt til at være under synden, forklarer hvad, der ligger i, at "jeg'et" er kødeligt. Derved er det også med til at uddybe den kontrast, vi finder mellem den åndelige lov og det kødelige "jeg".

At udtrykket σάρκινός bruges om "jeg'et", fremføres ofte som argument for en ikke-kristen tolkning af v.14-25.⁵³ Kontrasten mellem den åndelige lov og det kødelige "jeg" sammenholdt med Paulus' generelle brug af udtryk som "kød" og "kødelig" lyder umiddelbart heller ikke som en beskrivelse af en kristen.

Det er i den forbindelse ikke uvæsentligt at nævne, at Paulus faktisk to steder bruger den type udtryk om kristne. Det gør han i 1 Kor 3,1 og i 2 Kor 3,3. I 1 Kor 3,1 er der dog tale om umodne kristne, og i 2 Kor 3,3 ser det ikke ud til, at udtrykket bruges som en kontrast til det åndelige, som det gør her i Rom 7,14. Det til trods kan versene dog bruges til at bevise, at det er muligt for Paulus at bruge udtryk som σάρκινός om en kristen.

Ser man isoleret på v.14, ligner en ikke-kristen tolkning umiddelbart det mest sandsynlige, fordi der optegnes en kontrast mellem den åndelige lov, og det kødelige "jeg". Hos Moo ses kødeligheden som

⁵¹ Kjær, 2010, s.170

⁵² Se punkt 3.4.2 om v.25a+b

⁵³ Fx Schreiner, 1998, s.373 og s.375

en totalbestemmelse af "jeg'et".⁵⁴ Han sammenholder det med 3,9, og vurderer, at begge steder handler om ikke-kristne, som altså er under synden. Dette og brugen af slave/trælle-udtrykket i kapitel 6 betyder, at Moo tolker "jeg'et" som ikke-kristent. Han ser nemlig udtrykket δοῦλοι ἢτε τῆς ἀμαρτίας i 6,20 som parallelt med πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἀμαρτίαν i 7,14.⁵⁵ Som Kjær påpeger, tolker Moo ikke v.14 ud fra v.15-17, men tolker derimod afsnittet som helhed (v.14-25) ud fra v.14.⁵⁶ Ud fra strukturen i teksten fremstår v.15-17 ellers netop som en forklaring til eller uddybning af, hvad der menes med udtrykkene i anden del af v.14.⁵⁷

Hvis vi desuden ser på, hvad v.18 siger om τῇ σαρκί μου, tyder det på, at "jeg'ets" kød ikke er hele "jeg'et". Hvis dette udtryk skal forstås synonymt med det, at være kødelig i v.14, tyder det på, at kødeligheden ikke er en totalbestemmelse af "jeg'et", men derimod beskriver en del af "jeg'et", så virker synden. Jeg vil senere komme ind på Kjærs forklaring af det lille og det større jeg, der, som jeg ser det, løser problemet.⁵⁸

I forhold til tekstkritik er der et par forhold i v.14, der er værd at nævne:

Οἶδαμεν er i nogle manuskripter delt, så man i stedet får Οἶδα μέν. Tvivlen skyldes formentlig, at man ikke brugte mellemrum i de tidligste manuskripter. Οἶδαμεν giver dog bedst mening i sammenhængen, da første del af v.14 er en henvisning til en fælles opfattelse mellem læserne og Paulus eller "jeg'et".⁵⁹

Desuden er der lidt tvivl om σάρκινός, som flere steder udskiftet med σάρκικός. De to ord fremstår dog synonyme i 1 Kor 3,1-3, hvorfor betydningen her i verset ikke påvirkes markant af, om man

⁵⁴ Moo, 1996, s.454

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ Kjær, 2010, s.175

⁵⁷ I gennemgangen af v.22-23 (punkt 3.3.2) kommer jeg kort ind på koblingen til 6,20

⁵⁸ Se punkt 3.1.5 om v.17

⁵⁹ Schreiner, 1998, s.392

bruger σάρκινός eller σάρκικός.⁶⁰ Der er dog en nuanceforskel idet, at σάρκικός ses som lidt mildere end σάρκινός, og kan forstås i retning af noget materielt og ikke som "kødeligt" som modsætning til "åndeligt". I lyset af den græske teksttradition bør σάρκινός regnes som det oprindelige.⁶¹

3.1.2 V.15a

Her får vi et γὰρ, som indikerer, at det følgende fungerer som forklaring eller uddybning af, hvad der menes med de ret voldsomme udtryk om "jeg'et" i v.14. Derfor kan vi ikke forstå v.14 uden at inddrage særligt v.15-17 i tolkningen. Her får vi nemlig forklaret, hvad der ligger i "jeg'ets" tilstand som værende kødelig og solgt under synden.⁶²

"Jeg'et" udtrykker i v.15a en afstandtagen til sine egne handlinger. Verbet γινώσκω kan som udgangspunkt have flere betydninger. Det kan betyde "kender", "forstår" eller "anerkender". Det er noget, som "jeg'et" ikke gør, og altså en afstandtagen til "jeg'ets" handlinger.

Det giver ikke mening ud fra konteksten at oversætte det med "*kender*", og altså forstå det som et manglende kendskab til handlingerne. "Jeg'et" udtrykker i hele afsnittet et tydeligt kendskab til sine handlinger, så det er ikke det, det drejer sig om.

Den anden mulighed er, at følge den danske oversættelsestradition og oversætte verbet med "*forstår*". Som Kjær påpeger, giver også denne oversættelse problemer.⁶³ "Jeg'et" udtaler nemlig flere steder en forståelse af, hvorfor handlingerne er, som de er. Især v.20 udtrykker en klar forståelse hos "jeg'et" af, hvad der er på spil – nemlig at den iboende synd dybest set er den handlende, og ikke "jeg'et" selv.

Den tredje mulighed er "anerkender", og meget tyder på, at det er i den retning, vi skal forstå verbet i v.15a. I anden del af v.15 får vi nemlig endnu et γὰρ som uddyber "jeg'ets" forhold til sine

⁶⁰ Schreiner, 1998, s.392

⁶¹ Longenecker, 2016, s.648

⁶² Jewett, 2007, s.462

⁶³ Kjær, 2010, s.179

handlinger. Handlingerne er modsat "jeg'ets" vilje, mens de svarer til det, "jeg'et" hader.⁶⁴ Der er altså en modsætning mellem "jeg'ets" vilje og handlinger. "Jeg'et" vil ikke sine syndige handlinger, og anerkender dem derfor ikke. V.17 og v.20 underbygger denne tolkning.⁶⁵

3.1.3 V.15bc

Anden del af verset falder i to dele (15b og 15c). Her møder vi for første gang θέλω-begrebet, som vi i teksten i alt har 7 gange.⁶⁶ Vi har altså her med et helt centralt udtryk at gøre. V.15b og v.15c supplerer hinanden som to formuleringer, der positivt og negativt beskriver misforholdet mellem "jeg'ets" vilje og gerninger.

I v.15b udtrykkes det, at "jeg'et" ikke gør det, vedkommende vil eller ønsker. Jeg'et har altså en intention om en bestemt måde at leve på eller nogle bestemte handlinger, som ikke føres ud i livet. Viljen er i en eller anden forstand fanget, så den ikke kommer til udtryk i det levede liv.

v.15c fortæller os så, at hvor "jeg'ets" egentlige vilje ikke kommer til udtryk i det levede liv, er der noget andet, der kommer til udtryk. I stedet for at gøre det, "jeg'et" vil, gør "jeg'et" det, "jeg'et" hader.

Der er to kontraster i v.15b-c:

1. Kontrasten mellem det, "jeg'et" vil og det "jeg'et" hader.
2. Kontrasten mellem det, "jeg'et" ikke gør og det "jeg'et" gør.

Kontrasterne viser, at "jeg'et" handler diametralt modsat i forhold til sin vilje. Det, at være kødelig og solgt under synden (v.14) kommer altså til udtryk på denne måde.

Af v.15b-c drager Paulus to slutninger. Den første finder vi i v.16, og den anden finder vi i v.17.

⁶⁴ Kjær, 2010, s.179

⁶⁵ Under punkt 3.1.5 om v.17 kommer jeg ind på, om ikke "jeg'ets" fralæggelse af ansvar for sine onde handlinger udgør et problem.

⁶⁶ Jewett, 2007, s.456

3.1.4 V.16

V.16 er en parafraseret gengivelse af v.15c. Denne gengivelse fungerer som betingelse for den første slutning, Paulus drager ud fra v.15b-c.⁶⁷ Når "jeg'et" oplever den virkelighed, at vedkommende gør det, han hader, giver han loven ret i, at den er god. Kjær bruger udtrykket "samstemmer".⁶⁸ Ordet σύμφημι forekommer ikke andre steder i NT, så vi ved af gode grunde ikke, hvordan Paulus normalt bruger udtrykket.⁶⁹ Men det udtrykker uanset hvad en enighed mellem "jeg'et" og loven.

Midt i udførelsen af det, "jeg'et" hader, identificerer "jeg'et" sig med loven og identificerer den som værende god. At loven er god, får vi også at vide i v.12-13, og at det, "jeg'et" vil, er det gode, kan vi se i v.19 og v.21-22. På viljesplanet er der altså en overensstemmelse mellem loven og "jeg'et". At loven er god, og hvori godheden består, får vi desuden uddybet i v.22, hvor loven omtales som Guds lov. Og i v.14 har vi allerede set, at loven er åndelig – i modsætning til det kødelige. Jeg'et som er kødeligt giver altså loven, som er åndelig, ret i, at den er god, og ønsker selv at gøre det gode, som loven siger – dog lykkes det ikke for "jeg'et", som gør det, det hader, fordi det er solgt under synden. Konflikten i "jeg'ets" liv er tydelig.

3.1.5 V.17

I v.17 kommer vi så til den anden slutning, Paulus drager for "jeg'et" ud fra forholdet i v.15bc. Verset her skiller sig ud fra det foregående. For indtil nu har det været "jeg'et", der både har villet og gjort. Men nu slutter "jeg'et" så, at fordi gerningerne er i modstrid med viljen, er det ikke "jeg'et" der handler, men "jeg'ets" iboende synd.

⁶⁷ Kjær, 2010, s.182

⁶⁸ Ibid.

⁶⁹ Moo, 1996, s.457

vvvì og οὐκέτι skal ikke forstås temporalt, men logisk.⁷⁰ Ud fra sammenhængen er det en logisk slutning ud fra det foregående.⁷¹

På den ene side er dette en logisk følge af, at gerningerne ikke stemmer overens med "jeg'ets" ønske/vilje. På den anden side kan det jo ligne en ansvarsfralæggelse i forhold til noget, det ellers er "jeg'et", der gør. Spørgsmålet er, om ikke der er et problem i denne ansvarsfralæggelse? Passer en sådan ansvarsfralæggelse ind i Paulus' teologi i det hele taget? Og hvis ikke, skal det så tolkes anderledes?

Moo mener ikke, at Paulus her udtrykker, at "jeg'et" ikke er ansvarlig overfor sine handlinger.

Derimod er årsagen til, at Paulus skriver sådan her, at der er en anden aktør involveret. Denne aktør gør, at "jeg'et" handler imod sin vilje. Det er synden, der er tale om. Når synden kan få den påvirkning på "jeg'ets" handlinger, så de går imod viljen, hænger det sammen med, at synden ikke opererer udenfor "jeg'et", men i det.⁷² Paulus anvender ordet οἰκοῦσα om syndens relation til "jeg'et". Paulus anvender også ordet i v.20, hvor han mere eller mindre siger det samme, og altså med nødvendighed må bruge ordet i samme betydning som her. Derudover bruger Paulus οὐκὲν seks gange yderligere i sit forfatterskab i NT.⁷³ Οὐκὲν og ἐνοικεῖν anvendes hos Paulus om nogen eller noget, der bor i noget eller nogen – som regel i en person.⁷⁴ Interessant er det dog, at Paulus på nær i dette afsnit (og de steder, hvor der ikke tales om noget eller nogen, der bor i en person, men fx i et hus), altid bruger udtrykket til at udtrykke, at Gud, Guds Ånd, Ordet, troen eller Kristus bor i en troende eller de troende generelt. Her bruger han det om det modsatte – at synden bor i "jeg'et".

⁷⁰ Morris, 1988, s.292

⁷¹ Moo, 1996, s.457

⁷² Ibid., s.458

⁷³ Paulus bruger desuden ἐνοικεῖν seks gange

⁷⁴ Rom 8,8; 8,11; 1 Kor 3,16; 2 kor 6,16; Kol 3,16 ; 2 Tim 1,5; 1,14 (I 1 Kor 7,12-13 bruges ordet i en anden situation, hvor der er tale om at bo udner samme tag som ens ægtefælle. I 1 Tim 6,16 handler det om, at Gud bor i et utilgængeligt lys.)

Kjær forklarer det sådan, at Paulus i teksten opererer med et "jeg" i to betydninger.⁷⁵ Der er ikke, som Kümmel mener, tale om to forskellige "jeg'er", der kæmper imod hinanden, for så får man et problem med at adskille disse to ud fra teksten. I stedet må der være tale om et lille "jeg" – vi kunne også kalde det, det egentlige "jeg" – og et større "jeg". Det lille "jeg" er en del af det større "jeg". Disse to kan ikke skilles fra hinanden, og er en beskrivelse af den samme person. Det lille "jeg" er en del af det større jeg.

Men samtidig er der forskel på det lille og det større "jeg". Det lille og egentlige "jeg" vil det gode, men det større "jeg", som også vil det gode, ender med at gøre det onde, fordi det større "jeg" har synden iboende – det har det lille "jeg" ikke. Når Paulus altså kan finde på at skrive, at "jeg'et" ikke handler, men, at det er synden i vedkommende, der handler, er der ikke tale om en ansvarsfralæggelse. For det lille "jeg" er en del af det større "jeg", som udfører synden, fordi både viljen til det gode og synden bor i dette større "jeg".⁷⁶

3.2 V.18-20

Ligesom det foregående delafsnit (v.14-17) indledes dette afsnit med en yåp-formulering. I det hele taget minder dette afsnit en del om det foregående. Et stykke hen ad vejen gentager v.18-20 det, som Paulus har sagt i v.14-17. Men der er forskelle. De to afsnit har ligheder i opbygningen, men er ikke helt parallelle. Schreiner siger, at yåp-formulering viser, at v.18-20 bygger videre på den delkonklusion Paulus når frem til i v.17.⁷⁷ Kjær siger stort set det samme og kalder afsnittet en bekræftelse og udfoldelse af v.17, og jeg er enig.⁷⁸ At afsnittet fungerer som en bekræftelse af v.17 ser vi ved, at der er en række gentagelser af v.17 og de vers, der leder frem til delkonklusionen i v.17 (v.19 ligner v.15bc, og v.16a og v.20 ligner v.16a og v.17), som netop er en logisk følge af det

⁷⁵ Kjær, 2010, s.186

⁷⁶ Se Figur 1 på s.23

⁷⁷ Schreiner, 1998, s.374

⁷⁸ Kjær, 2010, s.190

foregående (v.14-16). At afsnittet fungerer som en udfoldelse af v.17 ser vi ved, at vi her får enkelte nye ting at vide, som præciserer det, vi har fået beskrevet i v.14-17.

3.2.1 V.18

Verset starter med en bekendelse af, at der i "jeg'et" intet godt bor. Paulus præciserer dette, ved at sige, at ἐν ἐμοί skal forstås som ἐν τῇ σαρκί μου – altså i "jeg'ets" kød. Det er afgørende for forståelsen af "jeg'ets" selvbillede, at finde ud af, hvad Paulus lægger i ordet σαρκί. Der uden tvivl tale om en del af "jeg'et", men hvilken, og hvor stor en del? Det har afgørende betydning for, hvor radikal en bekendelse "jeg'et" udtrykker i første halvdel af v.18.

Wasserman mener, at udtrykket her, samt μέλεσιν i v.23, τοῦ σώματος τοῦ θανάτου i v.24 og igen σαρκί i v.25 tyder på, at Paulus trækker på en platonisk forståelse af forholdet mellem kroppen og det, den repræsenterer, og tanken/det rationelle og det, det repræsenterer.⁷⁹ Hun mener, at Paulus skildrer en konflikt i sjælen mellem fornuften og lysten, hvor det kropslige repræsenterer den destruktive lyst. Wasserman vil ikke gå så langt som at kalde Paulus decideret platoniker, men vil gerne udfordre den afstandtagen til græsk filosofi, der traditionelt har domineret forskningen, og tolker teksten ud fra en platonisk forståelsesramme – blandt andet ud fra v.18.⁸⁰

Wassermans problem er dog, at hun primært forholder sig til, at Paulus' vokabularium henleder tankerne på platonisk filosofi, og derved ikke rammer plet i forhold til, hvilken konflikt, der optegnes i Rom 7,14-25. Som Kjær påpeger, er konflikten hos "jeg'et" i Rom 7,14-25 en anden, end den Wasserman optegner.⁸¹ I v.19 kan vi se, at konflikten for "jeg'et" er imellem det gode og det onde. Det gode forbindes til loven (v.16), mens det onde forbindes til synden (v.17 og v.20). Det forekommer mig, at Wasserman stirrer sig blind på lighederne til platonisk tænkning i Paulus' ordvalg, og derved ikke i tilstrækkelig grad tolker teksten ud fra dens egen logik og argumentation.

⁷⁹ Wasserman, 2008, s.96

⁸⁰ Ibid., s.115

⁸¹ Kjær, 2010, s.146

Men hvad ligger der så i brugen af $\sigma\alpha\kappa\acute{\iota}$ i v.18?

Schreiner forklarer $\sigma\alpha\kappa\acute{\iota}$ sådan, at det set i lyset af v.14 omhandler hele "jeg'et", så vi altså i kødeligheden finder en totalbestemmelse af "jeg'et".⁸² En lignende forståelse finder vi hos Käsemann.⁸³ Dette svarer dog dårligt til den afstandtagen fra handlingerne, som vi finder i v.17 og vers 20. Kødet er en del af "jeg'et" som helhed, altså hvad Kjær kalder det større jeg, men det fylder ikke hele "jeg'et" – det er ikke en del af "det lille jeg".⁸⁴ Udover kødet, er der i "jeg'et" som helhed også et egentligt jeg (jf. $\tau\acute{o}\nu \epsilon\acute{\iota}\sigma\omega \acute{\alpha}\nu\theta\rho\omega\pi\omicron\nu$ i v.22). Dermed er der i "jeg'et" en dualitet, hvor det egentlige "jeg" (= det lille jeg) kun vil det gode, mens kødet vil det onde, og ikke har noget godt i sig.⁸⁵

⁸² Schreiner, 1998, s.375

⁸³ Käsemann, 1980, s.207

⁸⁴ Kjær, 2010, s.191

⁸⁵ Ibid., s.192

Figur 1: Illustration af "jag'et" inspireret af Kjær's kortlægning af dette.⁸⁶

Som Kjær påpeger, må der være en nær sammenhæng mellem ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἀμαρτία i v.17 og τῇ σαρκί μου i v.18.⁸⁷ Som Moo også påpeger tales der begge steder om noget iboende. I 17b er det synden, der bor i "jag'et", mens vi i v.18a får den negative formulering, at intet godt bor i "jag'et" (altså "jag'ets" kød).⁸⁸ Der må skelnes mellem, at den kristne er kød og har kød. Man kan ikke lave en kristen tolkning, hvor man siger, at den kristne er kød forstået som en totalbestemmelse. Men det giver mening, at "jag'et" er en kristen, der har kødet som en del af sig.

Det giver mening at tolke τῇ σαρκί μου på samme måde som τῆς σαρκὸς i 8,7 med de egenskaber, som beskrives der, altså fjendskab overfor Gud, så det ikke underordner sig Guds lov, og heller ikke

⁸⁶ Kjær, 2010, s.186

⁸⁷ Ibid., s.190

⁸⁸ Moo, 1996, s.458

kan det.⁸⁹ Forskellen på brugen af "kød" i 7,18 og 8,7 er, at der i 8,7 er tale om en ikke-kristen situation i 100% kød, mens der ikke er tale om en totalbestemmelse i 7,18. Der er med andre ord noget i "jeg'et", som hverken kan eller vil underordne sig Guds lov, på trods af at der i "jeg'et" også er en vilje til at gøre det gode, som er i overensstemmelse med loven.

V.18b udtrykker konflikten hos "jeg'et", at selvom viljen (underforstået: til det gode), ligger mig nær, men at gøre det gode lykkes ikke.⁹⁰

I Na28 slutter verset med οὐ. Det er en atypisk måde at afslutte en sætning.⁹¹ Der er to andre relevante muligheder. Blandt andre har D, F, G, P og Ψ οὐχ εὐρίσκω, mens οὐ γινώσκω bruges fx i minusklerne 256 og 2127. Men οὐ er den klart bedst bevidnede afslutning på verset. Blandt andre ⲛ, A, B, C og minusklerne 1739, 81 og 1881 har den. De to øvrige nævnte muligheder kan forklares med, at har ladet sig influere af hhv. v.21 og v.15.⁹²

3.2.2 V.19

V.19 siger det samme som v.15bc, men uddyber problematikken ved at definere "jeg'ets" vilje som værende at udføre det gode, mens "jeg'ets" udførte handling og ikke-vilje er det onde. Det gode hænger sammen med loven, som er god (v.16). At gøre det gode er altså at handle i overensstemmelse med loven. At gøre det onde er det modsatte, nemlig at handle i modstrid med loven og overensstemmelse med synden. Synnes påpeger, at konflikten mellem en ond og en god drift var almindelig i en jødisk antropologi, hvorfor læsere med jødisk baggrund, ville kunne

⁸⁹ Kjær, 2010, s.191

⁹⁰ Παράκειται = ligger mig nær. Se v.21

⁹¹ Longenecker, 2016, s.648

⁹² Schreiner, 1998, s.394

genkende konfliktbeskrivelsen.⁹³ Det samme gør sig i nogen grad gældende i græsk kultur, selvom det ikke nok til at sige, at Paulus ligefrem overtager en sådan litterær tradition.⁹⁴

Ift. tekstkritik bruges der i nogle manuskripter $\mu\omega\tilde{\omega}$ i stedet for $\omicron\upsilon\ \theta\acute{\epsilon}\lambda\omega$. $\omicron\upsilon\ \theta\acute{\epsilon}\lambda\omega$ er dog det klart bedst bevidnede. Variationen skyldes formentlig, at man har forsøgt at lave en mere elegant løsning, som i v.15, hvor man undgår at bruge $\theta\acute{\epsilon}\lambda\omega$ to gange lige efter hinanden.⁹⁵

3.2.3 V.20

Ligesom v.19 stort set er en gentagelse af v.15bc, er v.20 stort set en gentagelse af v.17.

Morris forstår "ikke længere" som temporalt.⁹⁶ I v.17 mente han ellers, at en tilsvarende formulering skal forstås logisk som en følge af det foregående.⁹⁷ Morris kommer ikke med den store argumentation for, at det i v.20 skal forstås temporalt. Men han skriver, at formuleringen indikerer, at det tidligere var Paulus/"jeg'et" og ikke den iboende synd, der handlede mod viljen. Mere siger han ikke om det, og det virker umiddelbart som en underlig slutning ud fra sammenhængen. Det virker umiddelbart mere oplagt at tolke det logisk, som i v.17.

3.3 V.21-23

Det afsnit bygger videre på de to foregående afsnit. Det opsummerer og udfolder det, vi har set i de første to afsnit om tilstanden hos "jeg'et". Paulus bekræfter, hvad han har formuleret i det foregående, og han præciserer det yderligere.⁹⁸

Formuleringen $\epsilon\upsilon\rho\acute{\iota}\sigma\kappa\omega\ \acute{\alpha}\rho\alpha\ \tau\omicron\nu\nu\ \nu\acute{o}\mu\omicron\nu$ i v.21, viser at Paulus her opsummerer det foregående med en slutning. Afsnittet fungerer altså således, at vi i v.21 får en slutning ud fra erfaringen, at "jeg'et"

⁹³ Synnes, 1993, s.30

⁹⁴ Ibid., s.29

⁹⁵ Schreiner. 1998, s.394

⁹⁶ Morris, 1988, s.294

⁹⁷ Ibid., s.292

⁹⁸ Kjær, 2010, s.193

handler i strid mod sin vilje, og v.22-23 udfolder dette. På den måde fungerer afsnittet her næsten som en konklusion for det foregående.

Det er desuden et afsnit, hvor ordet νόμος fylder meget. Det er afgørende for tolkningen af afsnittet at forstå, hvordan Paulus på forskellige måder bruger udtrykket her, hvor han bygger en slags ordspil op omkring begrebet.⁹⁹

3.3.1 V.21

Der er forskellige holdninger til, hvad der menes med νόμος i v.21a. Dunn påpeger, at Paulus hidtil i Romerbrevet kun bruger νόμος om Torah'en, han bemærker i parentes endda, at 3,27 også omhandler Torah'en.¹⁰⁰ Derfor mener han ikke, at Paulus ville forvente, at hans læsere ville forstå ordet anderledes her. Dunn mener altså, at der her er tale om Torah'en.¹⁰¹ Dette bygger han desuden på en iagttagelse af, at v.10 og v.21 ligner hinanden. V.21 kommer derved, ifølge Dunn, til at udtrykke, hvordan buddet, som skulle have ført til liv (altså Torah'en), viste sig at føre til død.¹⁰²

Middendorf bruger en mere eller mindre identisk argumentation.¹⁰³

Men hvis νόμος her er Torah'en, får vi et problem med at få v.21 til at passe med resten af beskrivelsen af "jeg'et" og loven i v.14-25. I v.7-13 bliver loven – altså Torah'en brugt af synden overfor "jeg'et". Men det er ikke det billede, der tegnes i v.14-25. Her er loven nemlig noget, som "jeg'et" har et godt forhold til, og den står i modsætning til det onde. Desuden giver forståelsen af νόμος i v.21 som værende Torah'en et sprogligt problem. Νόμος kan nemlig ikke referere til Torah'en, hvis det er direkte objekt for verbet. Og det er netop som direkte objekt, det er klart mest

⁹⁹ Byrne, 1996, s.228

¹⁰⁰ Dunns tolkning af 3,27 er omdiskuteret. Fx Fitzmyer henviser til 3,27 som argument for det modsatte synspunkt; Fitzmyer, 1992, s.475

¹⁰¹ Dunn, 1988, s.393

¹⁰² Ibid., s.392

¹⁰³ Middendorf, 1997, s.103

oplagt at læse akkusativen νόμον her.¹⁰⁴ Sidst men ikke mindst krakelerer idéen om, at udtrykket νόμος altid bruges om Torah'en, når vi når til v.23. Her nævnes nemlig en ἔτερον νόμον, som forholder sig bekrigende til τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου. Det er umuligt at forestille sig, at begge disse νόμος er synonyme med Torah'en, for i så fald vil loven være i strid med sig selv. Det giver ikke særligt god mening. Derved er der åbnet op for, at Paulus kan bruge νόμος på flere måder.¹⁰⁵ Desuden bruges udtrykket i 8,2 om to "love" på en måde, der er mest oplagt at forstå som et princip, og ikke som Torah.

Derfor mener jeg, at der her i v.21 introduceres en ny νόμον. Her er ikke tale om den gode lov (v.16), som i v.22 beskrives som τῷ νόμῳ τοῦ θεοῦ. Der er derimod tale om en erfaringslov. "Jeg'et" erfarer den lov eller det princip, at det kun evner det onde på trods af viljen til det gode.¹⁰⁶ Lov er her forstået på samme måde, som når man kalder noget for en "naturlov".¹⁰⁷ Det er Paulus' erfaringer med sin vilje og sine handlinger, der fungerer som empiri for en lovmæssighed, som han formulerer i anden del af verset.

Den lov eller det princip, "jeg'et" finder, er, at selvom "jeg'et" vil gøre det gode, er det det onde, der ligger "jeg'et" nær.¹⁰⁸

Paulus bruger verbet παράκειται om "jeg'ets" forhold til det onde (τὸ κακόν). I DO92 er det oversat til "...kun evner det onde". Det er en upræcis oversættelse. Her er ikke nødvendigvis tale om, at "jeg'et" udelukkende evner onde gerninger. En mere præcis oversættelse er, at "det onde ligger mig nær".¹⁰⁹ Det giver en anden og mindre radikal formulering – det er altså ikke umuligt for "jeg'et" at

¹⁰⁴ Schreiner, 1998, s.377

¹⁰⁵ Ibid.

¹⁰⁶ Hultgren, 2011, s.290

¹⁰⁷ Morris, 1988, s.294

¹⁰⁸ Jf. Kjærs oversættelse af v.21; Kjær, 2010, s.194

¹⁰⁹ Jf. BDAG, 2000, s.766

gøre godt, men "jeg'et" oplever, at det mest nærliggende er at gøre det onde, selvom det vil det gode.¹¹⁰

3.3.2 V.22-23

Τὸν ἕσω ἄνθρωπον er ifølge Kjærs "lille-større-jeg"-løsning det lille "jeg". Derfor giver det mening at kalde det lille "jeg" for det egentlige "jeg", da det er "jeg'ets" indre.

At "jeg'et" inderst inde glæder sig ved Guds lov tyder på, at "jeg'et" er en troende.¹¹¹ Man kan overveje, om Paulus med denne formulering vil henlede læserens tanker på Salme 1,2. Hvis det er tilfældet, er han i hvert fald her i gang med at beskrive et troende menneske. Det er naturligvis svært at be- eller afkræfte, at Paulus har tænkt specifikt på dette vers, men formuleringen tyder på det. Det er nemlig svært, at forestille sig, at Paulus, med sin baggrund som skriftlærd jøde og farisæer, kan have overset ligheden i formuleringerne mellem v.22 her og Sl 1,2. Hvis Paulus ikke ønskede, at der skulle være en kobling, havde han formentlig formuleret sig anderledes, for han har formentlig vidst, at der har været folk i modtagergruppen i Rom, der også ville kunne se en sammenhæng.¹¹² I det hele taget, er dette en meget positiv beskrivelse af "jeg'et", hvilket peger i retning af en kristen forståelse. Hvis der er tale om en ikke-kristen i v.22, må det være den klart mest positive fremstilling af et sådant, vi finder hos Paulus.¹¹³

Flere fortolkere inddrager 2 Kor 4,16 i deres tolkning af dette vers. Synnes, som er fortaler for en ikke-kristen tolkning nævner, at 2 Kor 4,16 uden tvivl omtaler en troende. Der omtales "det indre

¹¹⁰ Middendorf, 1997, s.102

¹¹¹ Kjær, 2010, s.196

¹¹² Som nævnt i punkt 2.1.3 er det usikkert, hvordan sammensætning af modtagergruppen har været, men det har formentlig været en blandet gruppe af jøde-kristne og hedninge-kristne.

¹¹³ Synnes, 1993, s.33

menneske” som noget, der kontinuerligt fornyes. Ef 3,16 er også relevant i den sammenhæng. Det handler om, at de troende må styrkes ved hans (Faderens) Ånd i det indre menneske. Begge steder knyttes det indre menneske sammen med vækst i kristenlivet. Paulus’ måde at bruge udtrykket på tyder på disse steder, at der er tale om en kristen i v.22.¹¹⁴

Et af de hyppigt anvendte argumenter for en ikke-kristen tolkning er, at ”jeg’et” i v.23 er fanget i syndens lov (jf. v.14: solgt under synden), mens Paulus i 8,2 taler om at være befriet fra syndens og dødens lov, når man er i Kristus Jesus.¹¹⁵ Dette var et af Kümmels argumenter for en ikke-kristen forståelse af v.14-25, da han i 1929 udkom med sin skelsættende afhandling om Romerbrevet 7.¹¹⁶ Synnes fremhæver ligeledes v.23 i sin argumentation for en ikke-kristen tolkning. Han knytter verset sammen med de dele af kapitel 6, der beskriver en slave-tilstand under synden hos den ikke-kristne.¹¹⁷

Sammenligner man ”jeg’et” i v.23 med personen (Paulus) i 8,2, er der nogle ligheder og forskelle, som er værd at tage med i vurderingen af ”jeg’et”.

1. Begge personer vil det gode. Personen i 8,2 er fri fra syndens og dødens lov – det indebærer blandt andet, at personen vil lydigheden, og altså ikke synden. ”Jeg’et” i 7,23 har også en vilje, der er fri fra synden. Jf. v.22 vil ”jeg’et” inderst inde Guds lov og glæder sig over den.
2. Der er forskel på, om personerne formår det gode eller ej. Personen i 8,2 lever i lydighed mod Ånden, og ikke kødet (v.4). Det indebærer, at personen rent faktisk gør det gode. Anderledes ser det ud for ”jeg’et” i 7,23. ”Jeg’et” oplever en konflikt, for på trods af viljen til det gode,

¹¹⁴ Kjær, 2010, s.198

¹¹⁵ Moo, 1996, s.445

¹¹⁶ Kjær, 2010, s.115

¹¹⁷ Synnes, 1993, s.22-23

hindres vedkommende i det, og gør i stedet det onde, og evner ikke andet (v.21). Derved er "jeg'et" fanget i syndens lov, selvom viljen ikke er underlagt denne.

Spørgsmålet er så, hvad vi gør med ligheden og modsætningen mellem de to personer, der skildres i 7,23 (v.14-25) og 8,2(f). Kan de to forenes, så "jeg'et", der holdes fanget, er en kristen, ligesom personen i 8,2, der er befriet?

Kjær mener, at de to personskildringer kan forenes. Det kan de, fordi kapitel 6 fremstiller det sådan, at den ikke-troendes vilje er bundet til synden (6,20), mens den troendes vilje er fri fra synden (6,18). Der er i kapitel 6 helt tydeligt tale om en enten-eller situation. Enten er man fri fra synden og dermed træl for retfærdigheden, eller også er man syndens træl, og fri fra retfærdigheden.¹¹⁸ I 7,23 er viljen ikke bundet til synden. "Loven i sindet" er derimod oplagt at forstå som viljen til at gøre det gode (v.21), hvilket hænger sammen med glæden over Guds lov i "jeg'ets" inderste. Denne "lov i sindet" angribes nemlig af loven i lemmerne, som holder "jeg'et" fanget i syndens lov. Der i kapitel 6 tale om et enten-eller ud fra, om viljen er bundet til synden eller ej. Her er viljen ikke bundet af synden, men gerningerne er det. Viljen derimod er rettet mod det gode.

Synnes stiller spørgsmålet, om Torah'en er i strid med sig selv.¹¹⁹ Jeg mener ikke, det er det, der er på spil i verset her. Det er ikke Torah'en, der kæmper mod sig selv, men Paulus spiller på lov-udtrykket ved at bruge det til at beskrive konflikten i "jeg'et".¹²⁰

3.4 V.24-25

I dette delafsnit udmunder "jeg'ets" indre konflikt i et frustreret udbrud i v.24. Dette udtryk for frustration afløses og besvares i v.25a af en taksigelse. Til sidst får vi i v.25b en opsummering af "jeg'ets" situation.

¹¹⁸ Kjær, 2010, s.120

¹¹⁹ Synnes, 1993, s.34

¹²⁰ Jf. Kjær, 2010, s.201

3.4.1 V.24

Desperationen for "jeg'et" ses tydeligt i adjektivet Ταλαίπωρος. I DO92 er det oversat til "elendige", men det dækker kun en del af betydningen. Formentlig skal det forstås som et antonym til

"velsignede" – altså noget i retning af "forbandede".¹²¹

Et argument for en ikke-kristen tolkning kunne være, at klageråbet kan forstås som et råb om frelse et sted fra, man ikke kender. Men v.25a viser, at "jeg'et" ved, hvor udfrielsen kommer fra, hvorfor der må være tale om en slags retorisk spørgsmål her. Der er snarere tale om en kristen, der venter på sin forløsning fra syndens indflydelse på dennes liv og handlinger, end om en ikke-kristen, der desperat råber ud i det blå. Det er med andre ord ikke en håbløs situation, der her skildres, men en frustration over den konflikt, "jeg'et" oplever mellem sin vilje og sine handlinger.¹²²

Udtrykket τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου dækker ikke over den fysiske menneskekrop, men over "kødet", som Paulus bruger det i teksten her – altså det sted i "jeg'et", som beskrives i v.18. "Det mindre jeg" (det nye, genfødte "jeg") sukker efter at blive befriet for kødet (den gamle natur), som stadig er sammen med det i "Det større jeg".

3.4.2 V.25a+b

Nogle fortolkere mener, at det er underligt, at taksigelsen i v.25a kommer før v.25b. Nogle foreslår, at der må være sket en fejl, så de to dele er verset er blevet forbyttet. Problemet med en sådan påstand er dog, at intet i manuskripterne indikerer, at der er sket en ombytning på et tidspunkt. At taksigelsen i v.25a kommer før opsummeringen i v.25b indikerer, at der må være tale om en kristen.¹²³ Hvorfor skulle "jeg'et" ellers takke Gud og kalde Jesus Kristus for τοῦ κυρίου ἡμῶν. Hvis "jeg'et" er en af dem, der har Jesus som Herre, må denne være en kristen, da det ville være

¹²¹ Hultgren, 2011, s.291

¹²² Kjær, 2010, s.204

¹²³ Sandnes, 1996, s.191

underligt, hvis Paulus hopper fra en beskrivelse af nutiden i v.25a til en beskrivelse af datiden i opsummeringen i v.25b.

Taksigelsen svarer på spørgsmålet i v.24b. "Jeg'et" har en klar forventning om en udfrielse fra sin kamp. At der er tale om decideret forventning og ikke blot et desperat håb, ser vi ved, at "jeg'et" netop takker Gud. I det ligger der en slags foregribelse og altså stærk forventning.

4 Konklusion

Rom 7,14-25 er en kompliceret tekst, som gennem årene har været genstand for megen diskussion blandt fortolkere. Det er formentlig den mest omdiskuterede Paulus-tekst overhovedet.

Uenighederne drejer sig om flere ting, men det helt grundlæggende spørgsmål til forståelse af teksten er, om den beskriver en kristen eller en ikke-kristen. Jeg vil her kort opsummere, hvad jeg er nået frem til i mit arbejde med teksten.

Jeg mener, at Paulus skriver om en kristen i 7,14-25. Nærmere bestemt beskriver han sin egen aktuelle situation – en situation, der samtidig beskriver noget alment for alle kristne, nemlig en konflikt mellem det gode, som den kristne vil, og det onde, der kommer til udtryk i handlingerne. Der er flere vers i teksten, som både kan tolkes i en kristen eller en ikke-kristen retning. Men selv v.14, som danner grundlag for mange ikke-kristne tolkninger, kan også passe ind i en kristen tolkning set i lyset af de øvrige vers i teksten. Desuden peger en række ting i retning af en kristen tolkning:

1. Præsensformen i afsnittet skal forstås som en beskrivelse af nutiden, og ikke som et retorisk virkemiddel. Zoomer vi så ind på kapitel 7, og ser på opbygningen der, giver det mening at sige, at v.7-13 uddyber v.5, mens v.14-25 uddyber v.6. At v.5 og v.6 omtaler hhv. fortid og nutid er ret tydeligt.
2. "Jeg'ets" forhold til loven er positivt og præget af vilje til det gode. I v.7-13 er der ingen tegn på vilje til det gode i "jeg'et". Loven beskrives primært som et redskab for synden. Det er den rolle, loven har i "jeg'ets" liv i v.7-13. I v.14-25 ser vi derimod et todelt forhold til loven hos "jeg'et". På den ene side vil "jeg'et" det gode, som er i overensstemmelse med loven. På den

anden side udfører "jeg'et" det stik modsatte, nemlig det onde. Dette kan forklares ved, at "jeg'et" som samlet størrelse har begge dele som en del af sig. Den del af "jeg'et", der vil det gode kan kaldes "det lille jeg", og svarer til "inderst inde" (v.22) og det genfødte menneske, som kun findes i den troende. Den del af "jeg'et", der gør det onde er også en del af "det større jeg" og svarer til det, Paulus kalder kødet. Denne model forklarer derved også begrebet "kødelig" i v.14. At "jeg'et" er kødeligt er ikke en totalbestemmelse af "jeg'et", men beskriver stadig "jeg'et". Der er altså på en helt anden måde end i v.7-13 en konflikt i "jeg'et" i v.14-25.

3. v.22 er svært at koble til en ikke-kristen. Paulus' generelle sprogbrug ift. udtrykket "det indre menneske" er tydeligt kristen. Hvis v.22 beskriver en ikke-kristen er det den klart mest positive beskrivelse, vi finder hos Paulus af tilstanden hos et sådant. Dertil kommer den mulige reference til Sl 1, som i den grad også, hvis den er bevidst, peger i retning af en kristen tolkning.
4. Opbygningen af v.25 er svær at få til at give mening ved en ikke-kristen tolkning. At taksigelsen i v.25a kommer før opsummeringen i v.25b, gør det svært at placere v.25b i fortiden, da rækkefølgen så burde have været omvendt.

Jeg vurderer det altså til at være mest sandsynligt, at der er tale om en kristen i Romerbrevet 7,14-25. Nærmere bestemt er det Paulus, der beskriver sin oplevelse af den dobbelte virkelighed, han står i.

Til sidst en kort perspektivering: En kristen tolkning af Rom 7,14-25 bidrager til Paulus' teologi, som en tekst, der sætter den kristnes kamp mellem det nye og det gamle på spidsen. Derved har den meget at bidrage med både dogmatisk ift. en kristen antropologi og praktisk teologisk ift.

forkyndelse, sjælesorg, hvor en kristen kan få lov at spejle sig i beskrivelsen af det splittede "jeg".

5 Bibliografi

- Byrne, Brendan; Romans; The Liturgical Press; Collegeville, Minnesota, 1996
- Carson, D. A. and Moo, Douglas J.; An Introduction to the New Testament; Zondervan; Grand Rapids, Michigan, 2005
- Danker, Frederick William; A Greek-English Lexicon of the New Testament and other Early Christian Literature 3rd Ed. (BDAG); University of Chicago; Chicago, Illinois, 2000
- Dunn, James D. G.; Romans 1-8; Word Books; Dallas, Texas, 1988
- Fitzmyer, Joseph A.; Romans; Doubleday; New York, 1993
- Hultgren, Arland J.; Paul's Letter to The Romans – A Commentary; Wm. B. Eerdmans Publishing Co.; Grand Rapids, MI, 2011
- Jewett, Robert; Romans; Fortress Press; Minneapolis, Minnesota, 2007
- Käsemann, Ernst; Commentary on Romans; Wm. B. Eerdmans Publishing Co.; Grand Rapids, Michigan, 1980
- Kjær, Torben; "Jeg'et" i Romerbrevet 7,7-13 og 14-25; Forlag1.dk; Danmark, 2010
- Legarth, Peter V.; Moseloven – Det magtesløse ord fra Gud; Kolon; Fredericia, 2016
- Longenecker, Richard N.; The Epistle to the Romans; Wm. B. Eerdmans Publishing Co.; Grand Rapids, Michigan, 2016
- Middendorf, Michael P.; The "I" in the storm; Concordia Academic Press; Saint Louis, Missouri, 1997
- Moo, Douglas J.; The Epistle to the Romans; Wm. B. Eerdmans Publishing Co.; Grand Rapids, Michigan, 1996
- Morris, Leon; The Epistle to the Romans; Wm. B. Eerdmans Publishing Co.; Grand Rapids, Michigan, 1988
- Sandnes, Karl Olav; I tidens fylde; Luther Forlag; Oslo; 1996
- Schreiner, Thomas R.; Romans; Baker Books; Grand Rapids, Michigan, 1998

- Synnes, Martin; "Jeg elendige menneske!" – Den kristnes selvbillede hos Paulus?; Det teologiske Menighedsfakultet; Oslo, 1993
- Wasserman, Emma; The Death of the Soul in Romans 7; Mohr Siebeck, Tübingen, Germany, 2008
- Witherington, Ben; Paul's Letter to the Romans; Wm. B. Eerdmans Publishing Co.; Grand Rapids, Michigan, 2004